

Ali in kako lahko Zdravniška zbornica Slovenije prispeva k povezovanju šolske in komplementarne medicine

How can the Medical Chamber of Slovenia contribute to connecting school and complementary medicine

*Dr. Zdenka Čebašek-Travnik, dr. med.,
Predsednica Zdravniške zbornice Slovenije*

Povzetek

Prispevek odpira nekaj ključnih vprašanj glede vloge zdravniške zbornice pri reguliranju integrativne medicine v primerih, ko jo izvajajo zdravniki ali zobozdravniki: kdo naj odloča o tem, katere metode se smejo uporabljati, ali naj se na medicinskih fakultetah poučuje integrativna medicina, ali naj bo to posebna specialnost in tudi strokovno združenje in predvsem – kdo in na kakšen način naj nadzoruje izvajalce metod integrativne medicine v primeru, da bi do realizacije prišlo.

Abstract

The article raises some key questions about the role of the Medical Chamber in the regulation of integrative medicine in cases when it is done by doctors or dentists: who should decide on which methods can be used, whether integrative medicine should be taught in medical faculties, whether this should be specific specialty, as well as professional association, and above all - who and in what way should supervise providers of methods of integrative medicine in the event of a realization.

Ključne besede: poučevanje integrativne medicine, specializacija, združenje, nadzor nad izvajanjem, zakonska ureditev

Key words: teaching integrative medicine, specialization, association, supervision over implementation, regulation

1. Uvod

Ob zelo različnih pogledih na integrativno medicino med člani zdravniške zbornice, ki so oziroma smo združeni tudi v drugih zdravniških združenjih, je smiselno, da o teh vprašanjih ponovno odkrito spregovorimo. Tovrstne razprave se pojavljajo v valovih, tokratni »val« je povezan z javno predstavitvijo izhodišč bodočega zakona, ki naj bi uredil to področje predvsem za zdravnike in nekatere druge strokovnjake s področja zdravstva (Ministrstvo za zdravje, 27. 11. 2017) in najavljeno temo na strokovnem srečanju Medicina, pravo in družba 2018.

Tematika torej ni nova, tudi različni pogledi ne. Čeprav se v delu naše strokovne javnosti pojavljajo izrazito odklonilna mnenja do vseh zdravniških dejavnosti, ki se ne izvajajo v okvirih šolske medicine, pa je zanimanje za to tematiko bilo zaznati že v preteklosti. Tako je bil pregledni članek z naslovom Komplementarna in integrativna medicina objavljen leta 2011 v Zdravniškem vestniku (Zaloker A, Zaloker U. 2011), strokovni reviji Slovenskega zdravniškega društva. Zdi se, da je uredništvo

Zdravniškega vestnika takrat vendarle dopuščalo manj odklonilna stališča. Zanimivi so tudi podaki, ki jih je leta 2014 v anketi med članstvom zbrala Zdravniška zbornica Slovenije in so bili predstavljeni na skupščini zdravniške zbornice. Na anketo o vprašanih integrativne medicine je odgovorilo 899 članov (od 9806), od katerih se je 274 (30,5%) že izobraževalo o kateri izmed metod tradicionalne, komplementarne in alternativne medicine, 77,3% pa bi se takšnih izobraževanj udeležilo, če bi jih izvajali zdravniki. Velik je bil tudi interes za podiplomski študij, če bi bil organiziran za področje posamezne specializacije (45,8% anketiranih).

V strokovni literaturi najdemo različne opredelitve *integrativne medicine*. Večinoma gre za opis medicinske dejavnosti, ki sega zunaj okvirov šolske medicine, kakršno poučujejo na medicinskih fakultetah in zajema tradicionalno, alternativno in komplementarno medicino in jih podobno označuje tudi novejši izraz *funkcionalna medicina*. Različnost poimenovanj integrativne medicine otežuje iskanje strokovnih virov, še posebej, če je uporabljena v kombinaciji z besedo *zdravilstvo* (ang. healing). Medtem ko ima zdravilstvo v slovenščini tudi negativni prizvok, pa je v Kanadi veljavni del zdravniškega poklica (Cruess, S.R., Cruess RL, Johnston S. 2004 Professionalism for Medicine: Opportunities and Obligations, Iowa Orthop J.; 24: 9–15.)

»Physicians' dual roles—as healer and professional—are linked by codes of ethics governing behaviour and are empowered by science.«

Citat iz ortopedске revije ponazarja, da se v Kanadi kirurgi ne sramujejo takšne opredelitve svoje vloge, temveč jo jemljejo (v etičnem smislu) za enega od dveh temeljev svojega delovanja.

2 Ključna vprašanja in dileme, povezana z integrativno medicino

2.1 Ali naj o uporabi metod integrativne medicine odločajo tisti, ki o tem imajo določeno znanje ali tisti, ki želijo paciente »obvarovati« pred integrativno medicino, čeprav brez znanja o njej?

S podobnimi vprašanji so se intenzivno ukvarjali na različnih koncih sveta in prišli do podobnih ugotovitev (Adams J., Robinson N., 2013). Ker se integrativna medicina vedno bolj približuje šolski medicini, velja pa tudi obratno, je smiselno, da se postopki zdravljenja kombinirajo in združujejo. Tako se lahko sproti ocenjuje njihova primernost za uporabo na določenih področjih, pacientom pa nudi najboljše od obeh pristopov.

Medtem ko šolska medicina uporablja predvsem na dokazih temelječo medicino, se učinkovitost metod integrativne medicine ocenjuje z bolj subjektivnimi ocenjevalnimi metodami. Predstavniki enega ali drugega načina ocenjevanja učinkovitosti terapevtskih postopkov zagovarjajo svoje metode, k uveljavljanju integrativne medicine pa prispeva vedno večji korpus objavljenih metodološko domišljenih raziskav. Področje komplementarne medicine delno pokriva tudi Cochrane (<http://cam.cochrane.org/evidence>), ki se nanaša na komplementarno, alternativno in integrativno medicino. Prikazov, ki bi potrjevali učinkovitost integrativne medicine, je relativno malo, vendar gledano v daljšem časovnem obdobju tudi v drugih strokah najdemo manj uspešnih metod, kot bi na podlagi objavljenih rezultatov oz. dokazov pričakovali. Cochranovi odgovori na vprašanje o tem, kakšna je učinkovitost statinov,

bi morali vključiti kritični način razmišljanja vsakega zdravnika (Huges S., 2011). Podobne izzive bomo našli pri primerjalnih študijah med antidepresivi in placebom (Moncrieff J, Wessely S, Hardy R., 2004). Za ponazoritev navajam zaključke recenzenta:

The more conservative estimates from the present analysis found that differences between antidepressants and active placebos were small. This suggests that unblinding effects may inflate the efficacy of antidepressants in trials using inert placebos. Further research into unblinding is warranted.

Kritično branje rezultatov raziskovalnih študij z upoštevanjem vpliva farmacevtske industrije ter izdelovalcev medicinske opreme bi moral obvladati vsak zdravnik z licenco. Podobno kot bi moral znati oceniti tudi vpliv integrativne medicine na spremembo zdravstvenega stanja svojega pacienta. Potem bi bili pogovori o uporabi metod integrativne medicine enako strokovni kot o izbiri drugih terapevtskih metod.

2.2. Ali naj se o integrativni medicini uči na medicinski fakulteti?

Iz dopisovanja med organizatorji letošnjega srečanja Medicina, pravo in družba lahko povzamemo, da vodstvi obeh slovenskih medicinskih fakultet takšno možnost izrazito odklanjata. Precej drugačna je situacija v Združenih državah Amerike, kjer se je v letu 1999 osem dekanov medicinskih fakultet srečalo in razpravljalo o komplementarni in alternativni medicini. To srečanje je vodilo do ustanovitve konzorcija akademskih centrov za integrativno medicino, ki je v letu 2013 združevalo 54 šol s področja medicine in zdravstvenih poklicev, danes pa deluje kot *Academic consortium for integrative medicine and health* (2018). Na seznamu članic je veliko znanih medicinskih fakultet. Žal podobnega konzorcija za Evropo še nimamo, zato je medicinske fakultete, v katerih poučujejo tudi integrativno medicino, težje določiti. Vendar je na nekaterih medicinskih fakultetah mogoče spoznavati integrativno medicino v obliki izbirnih predmetov.

2.3 Ali naj se integrativna medicina oblikuje kot ločena in priznana specializacija?

Tudi pogledi na to vprašanje se razlikujejo, celo med izvajalci posameznih metod integrativne medicine. V Evropi se organizirajo po pripadnosti posamezni metodi, v Združenih državah Amerike pa so ustanovili samostojno specializacijo iz integrativne medicine. American Board of Physician Specialities (ABPS) <http://www.abpsus.org/> ima tudi svoj odbor za integrativno medicino (ABOIM®), ki opravlja izpite za priznanje specializacije iz integrativne medicine (Integrative Medicine Examination Description, 2018) in jasno opredeljuje zahtevano znanje. ABPS na podoben način opravlja tudi preverjanja znanja za kirurgijo, interno ali urgentno medicino. Takšna možnost je za Slovenijo, pa tudi za Evropo precej oddaljena, saj UEMS (2018) te specialnosti še nima na svojem seznamu. Smiselno bi si bilo postaviti vprašanje, koliko časa se bo specializacija iz integrativne medicine v ZDA obdržala oz. koliko časa bomo potrebovali v Evropi, da bomo takšno idejo sprejeli.

2.4 Ali naj se ustanovi strokovno združenje na področju integrativne medicine?

Že prej omenjena anketa Zdravniške zbornice Slovenije v letu 2014 je imela tudi vprašanje: »Bi se včlanili v zdravniško združenje, ki bi delovalo na področju integrativne medicine?« 307 anketiranih (34,2%) je odgovorilo pritrdilno. Znano je, da se slovenski zdravniki že združujejo v homeopatskih društvih, obstaja pa tudi sekcija za antropozofsko medicino Slovenije pri Naravoslovno-izobraževalnem društvu »Sapientia«. Kot primer dobro organiziranega združenja velja nemško združenje zdravnikov antropozofske medicine, katere člani lahko postanejo zdravniki, zobozdravniki in veterinarji. Imajo svojo akademijo in sistem izobraževanj in podelitve certifikatov, prav tako oddelek za raziskovanje (GAED, 2018).

2.4 Ali naj zdravniška zbornica prevzame strokovni nadzor nad izvajanjem integrativne medicine?

Odgovor na to vprašanje bo treba čakati še nekaj časa, v katerem bomo morali najprej odgovoriti na večino prej postavljenih vprašanj. V kolikor bi se približali ameriškim pogledom na integrativno medicino ter uvedli specializacijo, bi zbornica lahko podeljevala licence in izvajala strokovne nadzore. Bolj verjetna se zdi drugačna pot – ustanovitev posameznih združenj, ki bodo svoje člane izobraževala in jim podeljevala certifikate. Strokovni nadzori pa bi lahko izvajala zdravniška zbornica ob pogoju, da je vsaj en član nadzorne komisije imetnik enakega certifikata. Glede na to, da se je v letu 2014 več kot 270 anketiranih članov zbornice že izobraževalo iz metod integrativne medicine, bi verjetno ob vseh drugih izpolnjenih pogojih takšni nadzori bili izvedljivi.

2.5 Ali naj se zgledujemo po drugih zdravniških zbornicah in katerih?

Pregled obstoječih rešitev v drugih zdravniških zbornicah bi gotovo dal koristne napotke za nadaljnje razmišljanje v tej smeri. Razpravo o tem bomo najprej spodbujali znotraj članstva zbornice in v ta namen že pripravljamo posamezne dogodke (ISIS 2018).

3 Kako začeti graditi mostove?

Mostove lahko gradimo vsi, ki v sodelovanju šolske in integrativne medicine vidimo prihodnost in boljše možnosti za zdravljenje v okviru zdravstvenega sistema ali tudi zunaj njega. Sodelovanje lahko razvijamo v osebnih stikih, v pisnih sporočilih in predvsem na strokovnih srečanjih, kjer svoja mnenja lahko argumentirano in spoštljivo predstavimo.

Literatura:

Academic consortium for integrative medicine and health; dosegljivo na (<https://www.imconsortium.org/members/members.cfm>) 1.3.2018

Adams J., Robinson N. (2013) Public Health and health services in integrative medicine: An emerging, essential focus. *European Journal of Integrative medicine* 5, pp 1-3.

American Board of Physician Specialities, 2018. Integrative Medicine Examination Description, dosegljivo na <https://www.imconsortium.org/index.cfm>, 1.3.2018

Cochrane; dosegljivo na <http://cam.cochrane.org/evidence>, 1.3.2018.

Cruess, S.R., Cruess RL, Johnston S. (2004) Professionalism for Medicine: Opportunities and Obligations, *Iowa Orthop J.*; 24: 9–15.

GAED(2018), dosegljivo na (<http://www.gaed.de/aam/aam-start.html>), 1.3.2018.

Huges S. (2011)(Cochrane Review Stirs Controversy Over Statins in Primary Prevention, dosegljivo na <https://www.medscape.com/viewarticle/736131> 1.3.2018.

ISIS (2018) Klubski pogovorni večer: Integrativna medicina, ISIS januar pp 16.

Ministrstvo za zdravje, (2017). Dosegljivo na <https://www.google.si/search?q=zakon+o+dopolnilnih+metodah+zdravljenja&oq=zakon+o+dopolnilnih+metodah+zdravljenja&aqs=chrome..69i57.21142j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8>, 1.3.2018

Moncrieff J, Wessely S, Hardy R. Active placebos versus antidepressants for depression. *Cochrane Database Syst Rev.* 2004;(1):CD003012.

UEMS 2018, dosegljivo na <https://www.uems.eu/about-us/medical-specialties>. 1.3.2018-

Zaloker A, Zaloker U. (2011) Komplementarna in integrativna medicina. *Zdrav Vestn* 2011; 80:33-8